

Nieuwe recreatiepatronen uitdagingen voor het beleid

Overheid moet beter inspelen op sociaal-economische ontwikkelingen

Er zijn de laatste tijd nogal wat overheidsnota's verschenen over de recreatiemogelijkheden in ons land. De meeste zijn geschreven vanuit een ruimtelijke invalshoek; aan sociaal-economische en sociaal-culturele aspecten wordt nauwelijks aandacht besteed. Toch zijn ontwikkelingen als dalende inkomens, toenemende vrije tijd en verdergaande individualisering wel degelijk van belang voor het toekomstig recreatiegedrag van de bevolking. Vandaar dit pleidooi voor een geïntegreerd vrije-tijdsbeleid, waarin ruimtelijke en sociale factoren aan bod komen.

G. DE VINK*

Het bestaan van zo'n grote hoeveelheid nota's betekent niet dat nu duidelijk is gemaakt, waar recreatieve ontwikkelingen kunnen plaatsvinden en wat er op de verschillende locaties mogelijk is.

Integendeel, wanneer alle *aandachtsgebieden*, die in elke nota afzonderlijk zijn beschreven, op een kaart worden gezet, dan blijkt Nederland te zijn geworden tot een veelkleurige planologische lappendeken. Elk aandachtsgebied heeft eigen wetten, regels, aanbevelingen of restricties, al dan niet vergezeld van speciale financieringsmogelijkheden. Al deze maatregelen kunnen de ontwikkeling van de recreatiemogelijkheden voor de bevolking bevorderen of juist belemmeren. Soms zijn de kenmerken van elkaar overlappende gebieden regelrecht met elkaar in tegenspraak. Een opsomming van de voor de recreatie belangrijkste *aandachtsgebieden* met de daarbij behorende *meest betrokken belangen* geeft een indruk van de chaotische situatie (zie tabel).

Witte gebieden

Voor uitvoerende overheden (vooral gemeenten en samenwerkende gemeenten), het bedrijfsleven en het overige particuliere initiatief is het niet eenvoudig binnen dit oerwoud van stimulerende en belemmerende regels een recreatiebeleid te

voeren. Misschien zijn degenen die in de nog schaars aanwezige 'witte' gebieden van ons land vallen op den duur nog wel het best af.

Uit het bovenstaande zou men kunnen concluderen dat de eerstvolgende stap van het rijksbeleid zou zijn om te komen tot een geïntegreerd 'Ruimtelijk Kader Recreatie en Toerisme'. Voor zover bekend zal het tot een dergelijke integratie voorlopig niet komen, met uitzondering van de reeds gepubliceerde nota voor de Randstad. En misschien is het ook wel beter wanneer de *provincies* deze globale ruimtelijke integratie op regionaal niveau in de streekplannen uitvoeren.

Met andere woorden, het landelijk ruimtelijk kader is, met alle onduidelijkheid en onzekerheid, voor de komende twintig jaren wel gegeven.

Samenhang

De recreatiepatronen van de bevolking worden niet alleen door de ruimtelijke mogelijkheden bepaald. Het is een samenspel tussen sociaal-economische, sociaal-culturele en ruimtelijke factoren. Bij elke ontwikkeling komen deze factoren gezamenlijk voor, zij het in wisselende sterkte. Tot nu toe heeft de ruimtelijke component bij het rijksbeleid te veel overheerst. Met het uitbrengen van de Nota Toeristisch Beleid is ook aan de sociaal-economische benadering de nodige aandacht ge-

geven, maar voor de toekomst is het belangrijk nu eindelijk eens aandacht te gaan besteden aan de *samenhang* tussen sociaal-economische, sociaal-culturele en ruimtelijke ontwikkelingen en de betekenis daarvan voor de recreatie en het toerisme. Het belang van een dergelijke aanpak wordt sinds kort ook op rijksniveau onderkend. De eerste stappen worden gezet op weg naar een vrije tijdsbeleid (door het Interdepartementaal Welzijnsbeleid) en vanuit het ministerie van Landbouw (openlucht recreatie) is aan de Tweede Kamer een Nota Recreantenbeleid toegezegd. Daarin zal de recreant, dus de bevolking, centraal staan.

Trends

Om een samenhangend en meer op de mens gericht beleid te kunnen ontwikkelen, zal er inzicht moeten zijn in de te verwachten veranderingen van de recreatiepatronen van de bevolking. Het opsporen en beschrijven van *trends* houdt automatisch speculatie in. Toch is het noodzakelijk een beeld te hebben van toekomstige ontwikkelingen om beleidslijnen te kunnen uitzetten.

Gebaseerd op statistische gegevens en wetenschappelijk onderzoek zijn gefundeerde toekomstvoorspellingen te geven, vooral wat betreft de ontwikkeling van de bevolking en de samenstelling daarvan. Al veel minder hard zijn de te verwachten ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en op het gebied van de inkomensontwikkeling. Toch zullen allerlei min of meer objectieve gegevens moeten worden gecombineerd met subjectieve waarnemingen om een toekomstbeeld voor de recreatie te schetsen. Een dergelijke methode is hier toegepast. Onder 'toekomst' wordt verstaan de jaren negentig, omdat dit de periode is waarin ook de verschillende beleidsvoornemens uit de nota's merkbaar invloed moeten gaan krijgen.

Dubbele vergrijzing

Voor de toekomstige recreatiepatronen zijn vooral de veranderingen van de bevolkingsomvang, de bevolkingsamenstelling, de arbeid en het inkomen van belang. Zoals bekend neemt de bevolkingsgroei verder af. In 2000 zal de bevolking uit ongeveer 15 miljoen personen bestaan en na 2000 kan zelfs een absolute afname optreden.

Zeer belangrijk is de zogenaamde 'dubbele vergrijzing'. De groep 65+ wordt aanmerkelijk groter en binnen deze bevolkingsgroep zal het aandeel 80+ sterk

Aandachtsgebied	Meest betrokken belangen
Nationale landschappen	recreatie, landschap
Toeristisch-recreatieve aandachtsgebieden	recreatie, toerisme
Randstadgroenstructuur	recreatie, landschap, bos
Nationale parken	natuur
Grote eenheden natuurgebied	natuur
Grote landschapseenheden	landschap
Gebieden met hoofdfunctie natuur (d-zone)	natuur
Gebieden die in aanmerking komen voor herinrichting of ruilverkaveling	landbouw, landschap, recreatie
Landinrichtingsprojecten, in voorbereiding of in uitvoering	landbouw, recreatie, natuur
Bijzondere landinrichtingsprojecten (o.a. Midden Delfland)	landbouw, recreatie, natuur
Waardevolle agrarische cultuurlandschappen	landbouw, landschap
Bufferzones	landschap, recreatie
Rijksrecreatiegebieden	recreatie
Samenwerkingsgebieden	recreatie, bos